Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (osmi senat)

z dne 27. aprila 2023 *

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Člena 6 in 7 – Kreditne pogodbe v tuji valuti – Pravne posledice ugotovitve neveljavnosti kreditne pogodbe zaradi nepoštenosti pogoja iz te pogodbe – Pogodbeni pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik“

V zadevi C-705/21,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Győri Ítélőtábla (višje sodišče v Győru, Madžarska) z odločbo z dne 10. novembra 2021, ki je na Sodišče prispela 23. novembra 2021, v postopku

MJ

proti

AxFina Hungary Zrt.,

SODIŠČE (osmi senat),

v sestavi M. Safjan, predsednik senata, N. Piçarra in N. Jääskinen (poročevalec), sodnika,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za MJ L. Marczingós, ügyvéd,

– za AxFina Hungary Zrt. T. L. Horváth, ügyvéd,

– za madžarsko vlado M. Z. Fehér in K. Szíjjártó, agenta,

– za Evropsko komisijo N. Ruiz García in Zs. Teleki, agenta,

* Jezik postopka: madžarščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 6(1) in člena 7(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, in popravek v UL 2019, L 214, str. 25).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med osebo MJ in družbo AxFina Hungary Zrt. (v nadaljevanju: AxFina) glede pravnih posledic ugotovitve neveljavnosti pogodbe o kreditu v tuji valuti, ki pa se odplačuje v nacionalni valuti, zaradi nepoštenosti pogoja iz te pogodbe, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“

4 Člen 7(1) te direktive določa:

„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

Madžarsko pravo

5 Člen 231(1) Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (zakon št. IV iz leta 1959 o civilnem zakoniku) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: civilni zakonik), je določal, da se, če ni določeno drugače, denarni dolg plača v valuti, ki je zakonito plačilno sredstvo v kraju plačila.

6 Iz člena 232(1) in (2) civilnega zakonika je razvidno, da se v pogodbenih razmerjih, razen če zakon ne določa drugače, plačajo obresti in da je obrestna mera, ki se uporabi, enaka temeljni obrestni meri centralne banke.

7 V skladu s členom 237(1) tega zakonika je v primeru neveljavnosti pogodbe treba ponovno vzpostaviti stanje, kakršno je bilo pred njeno sklenitvijo.

8 Člen 237(2) navedenega zakonika je določal, da če ponovna vzpostavitev stanja, kakršno je bilo pred sklenitvijo pogodbe, ni mogoča, lahko sodišče razglasi, da se pogodba uporablja v obdobju do izdaje odločbe. V skladu s to določbo se neveljavna pogodba lahko razglasi za veljavno, če je mogoče razlog za neveljavnost odpraviti. V takih primerih je treba odrediti vračilo dajatve, ki je morebiti ostala brez protidajatve.

9 V skladu z določbami az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (zakon št. LXXVII iz leta 2014 o ureditvi različnih vprašanj v zvezi s spremembo valute nekaterih kreditnih pogodb in v zvezi s pravili s področja obresti) so bile kreditne pogodbe v tuji valuti spremenjene za naprej z učinkom od 1. februarja 2015. Madžarski zakonodajalec je s tem zakonom med drugim določil pretvorbo še neporavnanih terjatev v tuji valuti v nacionalno valuto na datum, ki ga določa zakon, in merila za določitev obrestne mere, ki se uporabi v zadevnih pogodbah.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

10 Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari je 13. februarja 2008 s pravno predhodnico družbe AxFina sklenila kreditno in opcijsko pogodbo za nakup vozila. Dejanski znesek tega kredita je znašal 2.830.000 madžarskih forintov (HUF) (približno 7126 EUR), z obdobjem odplačevanja 120 mesecev, znesek 920.862 HUF (približno 2319 EUR) pa je bil predviden kot obresti za to celotno obdobje.

11 V tej pogodbi je bil določen kredit, ki je bil izražen v švicarskih frankih (CHF), odplačljiv pa v madžarskih forintih. Nihanje menjalnega tečaja med madžarskim forintom in švicarskim frankom je vplivalo na obveznost odplačila tožeče stranke iz postopka v glavni stvari, ki je še naprej plačevala mesečne obroke do avgusta 2015.

12 Győri Ítélőtábla (višje sodišče v Győru, Madžarska), ki je predložitveno sodišče, je ugotovilo, da je navedena pogodba nična, ker je pogoj iz te pogodbe, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, nepošten.

13 Poleg tega je iz predložitvene odločbe razvidno, da je bila v skladu z madžarsko zakonodajo, ki se uporablja, zadevna kreditna pogodba neveljavna tudi zaradi pogoja iz te pogodbe, v skladu s katerim naj bi se pri izplačilu kredita uporabil nakupni tečaj, medtem ko naj bi se za odplačevanje tega kredita uporabljal prodajni tečaj ali kateri koli drug menjalni tečaj, ki ni tisti, ki je bil določen ob tem izplačilu.

14 Potem ko je predložitveno sodišče ugotovilo, da je ta pogodba neveljavna, se je postopek nadaljeval pred prvostopenjskim sodiščem, Szombathelyi Törvényszék (županijsko sodišče v Sombotelu, Madžarska), zaradi določitve pravnih posledic te ugotovitve neveljavnosti.

15 V okviru pritožbe je bila zadeva ponovno predložena predložitvenemu sodišču.

16 To sodišče meni, da zadevne kreditne pogodbe po izključitvi nepoštenega pogoja iz točke 12 te sodbe ni mogoče izpolniti.

17 V zvezi s pravnimi učinki ugotovitve neveljavnosti te pogodbe navedeno sodišče navaja, da madžarska sodna praksa večinoma sledi odločitvi svetovalnega organa Kúria (vrhovno sodišče, Madžarska) iz mnenja z dne 19. junija 2019, ki formalno ni zavezujoče.

18 V skladu s tem mnenjem je edina pravna posledica, ki jo je mogoče uporabiti, kadar kreditna pogodba vsebuje nepošten pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, „razglasitev veljavnosti“ v skladu z madžarskim pravom.

19 V zvezi s tem predložitveno sodišče pojasnjuje, da lahko sodišče, ki mu je zadeva predložena, le če razloga za neveljavnost pogodbe ni mogoče odpraviti, to pogodbo razglasi za začasno veljavno do datuma izdaje njegove odločbe, kar je nujno povezano s prenehanjem navedene pogodbe po tem datumu. V tem okviru odprava razloga za neveljavnost za potrošnika vključuje odpravo valutnega tveganja, ki izhaja iz zadevnega nepoštenega pogoja, v celoti (sodna pretvorba kredita v madžarske forinte) ali deloma (sodna določitev zgornje meje valutnega tveganja), in sicer z dejansko spremembo vsebine te pogodbe. Nobena od strank naj tako ne bi pridobila nesorazmerne finančne ugodnosti.

20 Vendar se predložitveno sodišče sprašuje, ali je tak pristop, zlasti ob upoštevanju sodne prakse Sodišča v zvezi z razlago členov 6 in 7 Direktive 93/13, združljiv s to direktivo.

21 Poleg tega se to sodišče sprašuje, ali lahko nacionalno sodišče kreditno pogodbo, ki vsebuje nepošten pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, razglasi za veljavno in ta nepošteni pogoj nadomesti z določbami civilnega zakonika o valuti odplačila kredita, plačilu obresti v pogodbenih razmerjih in določitvi obrestne mere.

22 V teh okoliščinah je Győri Ítélőtábla (višje sodišče v Győru) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali člen 6(1) in člen 7(1) Direktive [93/13] nasprotujeta razlagi nacionalnega prava, v skladu s katero so pravne posledice neveljavnosti zaradi nepoštenega pogodbenega pogoja v potrošniški pogodbi – če se nepošteni pogoj nanaša na glavni predmet izpolnitve in zato (posojilne) pogodbe brez pogoja, ki je bil razglašen za nepoštenega, ni mogoče izpolniti – to, da nacionalno sodišče po tem, ko je ugotovilo neveljavnost celotne pogodbe (torej to, da pogodba kot celota ne more obstajati in ustvarjati zavezujočih pravnih učinkov za potrošnika),
   (a) pogodbo za veljavno razglasi tako, da obračunsko valuto odobrenega posojila, ki je glavni predmet pogodbe, spremeni v madžarski forint, znesek v obračunski valuti pa nadomesti z zneskom v forintih, ki ga je potrošnik dejansko prejel od posojilodajalca, pri čemer tudi pogodbene obresti na tako določeno glavnico izračuna (nadomesti) drugače, kot so bile izračunane v pogodbi, ki je bila razglašena za neveljavno, in sicer tako, da je ‚začetna‘ obrestna mera ob sklenitvi pogodbe enaka budimpeški medbančni obrestni meri za posojila v forintih (BUBOR), veljavni ob sklenitvi pogodbe, kot referenčni obrestni meri, povečani za pribitek na obrestno mero, določen v prvotni (v tuji valuti izraženi) pogodbi;
   (b) pogodbo za veljavno razglasi tako, da določi najvišji menjalni tečaj med tujo valuto in forintom, torej valutno tveganje, ki ga je potrošnik dejansko sprejel, vendar izhaja iz nepoštenega pogodbenega pogoja, zmanjša na raven, ki jo sodišče šteje za razumno in ki bi jo potrošnik ob sklenitvi pogodbe lahko upošteval, pri tem pa pogodbeno obrestno mero pusti nespremenjeno do datuma pretvorbe v forinte, ki je s poznejšim zakonom določena kot obvezna?

2. Ali je za odgovor na prvo vprašanje pomembno, da do razglasitve veljavnosti po madžarskem pravu pride
   (a) v dejanskem položaju, v katerem pogodba med strankama še vedno obstaja, to je, kadar je namen ohranitve pogodbe omogočiti nadaljevanje pravnega razmerja med strankama v prihodnosti z retroaktivnim popravkom pogojev, ki so bili razglašeni za nepoštene – ob hkratnem ponovnem izračunu do tedaj opravljenih storitev v skladu s spremenjenimi pogoji – in tako tudi potrošnika zavarovati pred izredno škodljivimi posledicami, ki bi jih povzročila obveznost takojšnjega vračila celotnega zneska;
   (b) v dejanskem položaju, v katerem pogodba, ki jo je treba obravnavati v sporu o nepoštenem pogodbenem pogoju, med strankama ne obstaja več – ker je potekel rok, za katerega je bila sklenjena, ali ker jo je upnik predhodno razdrl zaradi neplačevanja obrokov ali ker je menil, da plačani znesek ni zadosten, ali ker je tudi brez navedenega dejanski položaj tak, da pogodbe nobena od strank ne šteje za veljavno, ali ker zaradi sodne odločbe njena neveljavnost ne more biti več sporna – torej če namen razglasitve veljavnosti pogodbe z retroaktivnim učinkom ni ohraniti pogodbo v interesu potrošnika, temveč omogočiti ureditev medsebojnih obveznosti in prenehanje pravnega razmerja s popravkom pogoja ali pogojev, ki so bili razglašeni za nepoštene?

3. Če Sodišče na vprašanje iz točke 1(a) ali (b) odgovori pritrdilno in tudi ob upoštevanju vidikov iz točke 2, ali upoštevne določbe [D]irektive [93/13] nasprotujejo temu, da se v dejanskem položaju, opisanem v drugem vprašanju, točka (a), zgoraj, pogodba do dneva spremembe, ki jo je zakonodajalec določil v zakonu o pretvorbi v forinte, ohrani tako, da se [neveljavni pogodbeni] pogoji nadomestijo z zakonskimi določbami, v skladu s katerimi:

   – če ni dogovorjeno drugače (v obravnavanem primeru neveljavno), je treba denarni dolg plačati z zakonitim plačilnim sredstvom v kraju plačila;

   – se v pogodbenih razmerjih, če predpis ne določa drugače, obračunajo obresti;

   – je obrestna mera, če predpis ne določa drugače, enaka temeljni obrestni meri centralne banke?“

Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe

23 Družba AxFina in madžarska vlada sta izrazili dvome o dopustnosti predloga za sprejetje predhodne odločbe.

24 Po mnenju družbe AxFina predložitveno sodišče Sodišču predlaga, naj presodi združljivost madžarskega prava s pravom Unije, za kar naj bi bilo izključno pristojno predložitveno sodišče. Poleg tega naj postavljena vprašanja ne bi izpolnjevala zahtev po jasnosti in natančnosti iz člena 94(c) Poslovnika Sodišča. To naj bi veljalo, prvič, glede razlogov, zaradi katerih je navedeno sodišče postavilo ta vprašanja, in drugič, glede opredelitve upoštevnih pravil prava Unije v okviru drugega postavljenega vprašanja.

25 Madžarska vlada meni, da je to drugo vprašanje hipotetično, saj naj bi se nanašalo na primer, ki ni povezan z dejanskim stanjem spora o glavni stvari, in sicer primer, v katerem obstaja pogodba med zadevnima prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.

26 Opozoriti je treba, da se za to, da bi Sodišče lahko podalo razlago prava Unije, ki bi bila koristna za nacionalno sodišče, na podlagi člena 94(c) Poslovnika zahteva, da predlog za predhodno odločanje vsebuje razloge, ki so predložitvenemu sodišču vzbudili dvom glede razlage ali veljavnosti nekaterih določb prava Unije, ter je v njem pojasnjena zveza, ki naj bi obstajala med temi določbami in nacionalno zakonodajo, ki jo je treba uporabiti v sporu o glavni stvari (sodba z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 27 in navedena sodna praksa).

27 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, ki bo izdana, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po predhodni odločbi, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču, pri čemer za ta vprašanja velja domneva upoštevnosti. Zato je Sodišče, če se postavljeno vprašanje nanaša na razlago ali veljavnost pravila prava Unije, načeloma dolžno odločati, razen če je očitno, da zahtevana razlaga nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na to vprašanje dalo koristen odgovor (sodba z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 28 in navedena sodna praksa).

28 Iz ustaljene sodne prakse je tudi razvidno, da je v okviru postopka iz člena 267 PDEU, ki temelji na jasni ločitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, zgolj nacionalno sodišče pristojno za razlago in uporabo določb nacionalnega prava, medtem ko je Sodišče pristojno le, da na podlagi dejanskega stanja, ki ga navede nacionalno sodišče, odloči o razlagi ali veljavnosti besedila Unije (sodba z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 29 in navedena sodna praksa).

29 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da se spor o glavni stvari nanaša na pravne posledice ugotovitve neveljavnosti pogodbe o kreditu v tuji valuti, ki pa se odplačuje v nacionalni valuti, in da ta neveljavnost izhaja iz nepoštenosti pogoja iz te pogodbe, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik. V tem okviru želi predložitveno sodišče s tremi vprašanji za predhodno odločanje ugotoviti, ali je pristop, po katerem se upošteva mnenje svetovalnega organa Kúria (vrhovno sodišče) z dne 19. junija 2019, v skladu s katerim morajo nacionalna sodišča tako pogodbo razglasiti za veljavno in s spremembo njene vsebine prilagoditi obveznosti potrošnika, v skladu z Direktivo 93/13.

30 Natančneje, v zvezi z drugim vprašanjem je treba pojasniti, prvič, da je med primeri, na katere se nanaša to vprašanje, tudi položaj, v katerem med zadevnima prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom ni več pogodbe, in drugič, da ti primeri dopolnjujejo primere iz prvega vprašanja, ki se nanaša na razlago člena 6(1) in člena 7(1) Direktive 93/13.

31 Glede na te elemente ni očitno, da postavljena vprašanja ne bi bila upoštevna za rešitev spora o glavni stvari ali da bi bil izpostavljeni problem hipotetičen.

32 Zato je treba ugotoviti, da je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Vprašanja za predhodno odločanje

33 Uvodoma, iz predloga za sprejetje predhodne odločbe je razvidno, da v skladu s pogodbenim pogojem, ki ga je predložitveno sodišče opredelilo za nepoštenega, valutno tveganje nosi potrošnik. Po mnenju tega sodišča se ta pogoj nanaša na glavni predmet kreditne pogodbe iz

postopka v glavni stvari, tako da je zaradi ugotovitve nepoštenosti navedenega pogoja to pogodbo razglasilo za neveljavno. V teh okoliščinah se navedeno sodišče sprašuje o posledicah, ki jih je treba izpeljati iz neveljavnosti navedene pogodbe za obdobje od datuma njene sklenitve, 13. februarja 2008, do 1. februarja 2015, ki je rok, določen z madžarsko zakonodajo, za pretvorbo kreditnih pogodb v tuji valuti v nacionalno valuto.

34 Na vprašanja za predhodno odločanje je treba odgovoriti ob upoštevanju teh elementov.

Prvo in drugo vprašanje

35 Predložitveno sodišče s prvim in drugim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da ti določbi nasprotujeta temu, da se, kadar pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, zaradi svoje nepoštenosti povzroči neveljavnost pogodbe o kreditu v tuji valuti, ki pa se odplačuje v nacionalni valuti, v kateri je ta pogoj, ta pogodba razglasi za veljavno in se vsebina obveznosti potrošnika, ki izhajajo iz navedenega pogoja, prilagodi tako, da se spremenita valuta navedene pogodbe in obrestna mera, določena v tej pogodbi, ali da se določi zgornja meja menjalnega tečaja te valute.

36 Najprej je treba poudariti, da ker v predložitveni odločbi ni zadostnih elementov glede tega, ali je za odgovor na prvo in drugo vprašanje upoštevna okoliščina, da je namen razglasitve veljavnosti zadevne kreditne pogodbe in prilagoditve obveznosti potrošnika, ki izhajajo iz pogoja iz te pogodbe, ki je bil razglašen za nepoštenega, nacionalnemu sodišču omogočiti, da uredi vzajemne obveznosti zadevnih prodajalca ali ponudnika in potrošnika, ter razdreti pravno razmerje, ki obstaja med njima, pri preučitvi teh dveh vprašanj te okoliščine ni treba upoštevati.

37 Nato je treba, na prvem mestu, v zvezi s posledicami ugotovitve nepoštenosti pogodbenega pogoja opozoriti, da je cilj, ki mu sledi zakonodajalec Unije v okviru Direktive 93/13, to, da se ponovno vzpostavi ravnovesje med pogodbenimi strankami in da se pri tem načeloma ohrani veljavnost celotne pogodbe, ne pa da se razveljavijo vse pogodbe z nepoštenimi pogoji (sodba z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 54 in navedena sodna praksa).

38 V zvezi z razlago člena 6(1) Direktive 93/13 je Sodišče razsodilo, da nacionalno sodišče, kadar ugotovi ničnost nepoštenega pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, to sodišče te pogodbe ne sme dopolniti tako, da spremeni vsebino tega pogoja (sodba z dne 25. novembra 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, točka 30 in navedena sodna praksa).

39 Tako je treba načeloma šteti, da pogodbeni pogoj, za katerega je bilo ugotovljeno, da je nepošten, ni nikoli obstajal, tako da ne more imeti učinkov za potrošnika. Zato mora biti posledica sodne ugotovitve nepoštenosti takega pogoja načeloma vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v kakršnem bi potrošnik bil, če tega pogoja ne bi bilo, zlasti z določitvijo pravice do vračila ugodnosti, ki jih je prodajalec ali ponudnik na podlagi navedenega nepoštenega pogoja neupravičeno pridobil v njegovo škodo (glej v tem smislu sodbo z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točki 50 in 55 ter navedena sodna praksa).

40 Kot je namreč poudarilo Sodišče, če bi nacionalno sodišče smelo spremeniti vsebino nepoštenih pogojev v pogodbi, sklenjeni med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, bi lahko taka pristojnost ogrozila uresničitev dolgoročnega cilja iz člena 7 Direktive 93/13, ki je preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v takih pogodbah. Ta pristojnost bi prispevala k temu, da bi se za prodajalce ali ponudnike odpravil odvračilni učinek, ki je v tem, da se taki nepošteni

pogoji za potrošnika preprosto ne uporabijo, ker bi ti prodajalci ali ponudniki te pogoje še naprej skušali uporabljati, saj bi vedeli, da lahko nacionalno sodišče, tudi če ugotovi njihovo neveljavnost, pogodbo vseeno dopolni v potrebnem obsegu tako, da se zagotovi interes teh prodajalcev ali ponudnikov (glej v tem smislu sodbo z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 60 in navedena sodna praksa).

41 Zato nacionalno sodišče, da ne bi ogrožalo tega cilja, ne more odpraviti neveljavnosti pogodbe, ki izhaja iz nepoštenosti pogoja iz te pogodbe, tako, da to pogodbo razglasi za veljavno ter hkrati spremeni njeno valuto in obrestno mero, določeno v navedeni pogodbi, ali da določi zgornjo mejo menjalnega tečaja te valute. Tako posredovanje sodišča bi navsezadnje pomenilo spremembo vsebine tega pogoja in bi bilo zato v nasprotju s sodno prakso, navedeno v prejšnji točki te sodbe.

42 Na drugem mestu, iz sodne prakse vseeno izhaja, da kadar je treba, kot v obravnavanem primeru, za zadevno kreditno pogodbo po odpravi nepoštenega pogoja iz te pogodbe ugotoviti, da je nična v celoti, se lahko tak pogoj izjemoma odpravi in nadomesti z dispozitivno določbo nacionalnega prava ali določbo, ki se uporablja, če se stranki tako dogovorita. Taka možnost je omejena na primere, v katerih bi bil potrošnik zaradi ugotovitve ničnosti celotne pogodbe izpostavljen posebej škodljivim posledicam, tako da bi bil zaradi tega kaznovan (glej v tem smislu sodbo z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 41 in navedena sodna praksa).

43 S tega vidika je Sodišče razsodilo, da mora biti nacionalnemu sodišču omogočeno, da glede na primer ugodi predlogu za ugotovitev ničnosti kreditne pogodbe, ki temelji na nepoštenosti pogoja v zvezi z valutnim tveganjem, kadar se ugotovi, da je ta pogoj nepošten in da ta pogodba brez navedenega pogoja ne more obstajati (glej v tem smislu sodbo z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točka 56).

44 V tem okviru je treba tudi poudariti, da kadar nacionalno sodišče oceni, da bi bila posledica ugotovitve ničnosti zadevne kreditne pogodbe kaznovanje potrošnika v smislu sodne prakse, navedene v točki 42 te sodbe, nadomestitev zadevnega nepoštenega pogoja z dispozitivnimi določbami nacionalnega prava ni edina posledica, ki je v skladu z Direktivo 93/13 (glej v tem smislu sodbo z dne 25. novembra 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, točki 39 in 40).

45 Tako, kadar ni dispozitivne določbe nacionalnega prava ali določbe, ki se uporablja, če se pogodbene stranke zadevne kreditne pogodbe tako dogovorijo, ki bi lahko nadomestila zadevne nepoštene pogoje, je Sodišče pojasnilo, da če potrošnik ni izrazil želje, da se ti nepošteni pogoji ohranijo v veljavi, in če bi bil ta potrošnik zaradi ugotovitve ničnosti te pogodbe izpostavljen posebej škodljivim posledicam, visoka raven varstva potrošnikov, ki jo je treba zagotoviti v skladu z Direktivo 93/13, zahteva, da nacionalno sodišče za ponovno vzpostavitev dejanskega ravnovesja med vzajemnimi pravicami in obveznostmi pogodbenih strank ob upoštevanju celotnega nacionalnega prava sprejme vse potrebne ukrepe za zaščito potrošnika pred posebej škodljivimi posledicami, ki bi jih lahko povzročila ugotovitev ničnosti navedene pogodbe, zlasti zaradi takojšnje izterljivosti terjatve prodajalca ali ponudnika do tega potrošnika (sodba z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 56 in navedena sodna praksa).

46 Tako je Sodišče v posebnih okoliščinah zlasti presodilo, da nič ne nasprotuje temu, da nacionalno sodišče pogodbeni stranki pozove, naj se pogajata, če določi okvir teh pogajanj in če je njihov namen, da se med pravicami in obveznostmi pogodbenih strank vzpostavi dejansko ravnovesje, ob upoštevanju zlasti cilja varstva potrošnikov, na katerem temelji Direktiva 93/13 (glej v tem smislu sodbo z dne 25. novembra 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, točka 42).

47 Poleg tega je Sodišče pojasnilo, da če nacionalno sodišče ob upoštevanju narave zadevne kreditne pogodbe meni, da ni mogoče vzpostaviti položaja, v katerem bi pogodbeni stranki bili, če ta pogodba ne bi bila sklenjena, mora zagotoviti, da je potrošnik nazadnje v položaju, v katerem bi bil, če pogoj, za katerega je bilo ugotovljeno, da je nepošten, ne bi nikoli obstajal (sodba z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 57).

48 Zato lahko nacionalno sodišče, da bi zaščitilo interese potrošnika, odredi, da kreditodajalec potrošniku vrne zneske, ki jih je neupravičeno prejel na podlagi pogoja, za katerega je bilo ugotovljeno, da je nepošten, pri čemer do takega vračila pride na podlagi neupravičene obogatitve (glej v tem smislu sodbo z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 58).

49 Vendar je treba poudariti, da pristojnosti sodišča ne smejo presegati tistega, kar je nujno potrebno za vzpostavitev pogodbenega ravnovesja med pogodbenima strankama in s tem za zaščito potrošnika pred posebej škodljivimi posledicami, ki bi jih lahko povzročila ugotovitev ničnosti zadevne kreditne pogodbe (sodba z dne 31. marca 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, točka 59).

50 Zato je treba na prvo in drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da ti določbi nasprotujeta temu, da se, kadar pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, zaradi svoje nepoštenosti povzroči neveljavnost pogodbe o kreditu v tuji valuti, ki pa se odplačuje v nacionalni valuti, v kateri je ta pogoj, ta pogodba razglasi za veljavno in se vsebina obveznosti potrošnika, ki izhajajo iz navedenega pogoja, prilagodi tako, da se spremenita valuta navedene pogodbe in obrestna mera, določena v tej pogodbi, ali da se določi zgornja meja menjalnega tečaja te valute.

Tretje vprašanje

51 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da ta določba nasprotuje temu, da kadar pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, zaradi svoje nepoštenosti povzroči neveljavnost pogodbe o kreditu v tuji valuti, ki pa se odplačuje v nacionalni valuti, v kateri je ta pogoj, ta pogodba v obdobju od dneva, ko je bila sklenjena, do začetka veljavnosti nacionalne zakonodaje, ki določa pretvorbo kreditnih pogodb v tuji valuti v nacionalno valuto, ostane v veljavi tako, da se navedeni pogoj nadomesti z določbami nacionalnega prava, ki se nanašajo na valuto vračila kredita, plačilo obresti v pogodbenih razmerjih in določitev obrestne mere.

52 Kot je bilo navedeno v točki 42 te sodbe, čeprav je Sodišče nacionalnemu sodišču priznalo možnost, da nepošteni pogoj iz kreditne pogodbe nadomesti z dispozitivno določbo nacionalnega prava, je ta možnost vseeno omejena na izjemne primere, in sicer na primere, v katerih bi moralo sodišče zaradi ugotovitve ničnosti tega nepoštenega pogoja to pogodbo razglasiti za nično v celoti in s tem izpostaviti zadevnega potrošnika posebej škodljivim posledicam, tako da bi bil ta zaradi tega kaznovan.

53 Vendar je taka možnost nadomestitve, ki je izjema od splošnega pravila, v skladu s katerim zadevna pogodba ostane zavezujoča za pogodbeni stranki le, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev, ki jih vsebuje, omejena na dispozitivne določbe nacionalnega prava ali določbe, ki se uporabljajo, če se pogodbene stranke tako dogovorijo, in temelji zlasti na tem, da naj take določbe ne bi vsebovale nepoštenih pogojev (sodba z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 59 in navedena sodna praksa).

54 Te določbe naj bi namreč odražale ravnovesje, ki ga je nacionalni zakonodajalec želel vzpostaviti med vsemi pravicami in obveznostmi strank nekaterih pogodb za primere, v katerih se pogodbene stranke niso oddaljile od standardnega pravila, ki ga je določil nacionalni zakonodajalec za zadevne pogodbe, ali v katerih so se izrecno odločile za uporabo pravila, ki ga je v ta namen določil nacionalni zakonodajalec (sodba z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 60 in navedena sodna praksa).

55 Poleg tega iz te sodne prakse izhaja, da praznin v pogodbi, ki so nastale zaradi odprave nepoštenih pogojev v njej, ni mogoče zapolniti zgolj na podlagi splošnih nacionalnih določb (glej v tem smislu sodbo z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 62).

56 Zato je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da ta določba nasprotuje temu, da kadar pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, zaradi svoje nepoštenosti povzroči neveljavnost pogodbe o kreditu v tuji valuti, ki pa se odplačuje v nacionalni valuti, v kateri je ta pogoj, ta pogodba v obdobju od dneva, ko je bila sklenjena, do začetka veljavnosti nacionalne zakonodaje, ki določa pretvorbo kreditnih pogodb v tuji valuti v nacionalno valuto, ostane v veljavi tako, da se navedeni pogoj nadomesti s splošnimi določbami nacionalnega prava, saj take določbe nacionalnega prava ne morejo učinkovito nadomestiti tega pogoja zgolj z zamenjavo s strani nacionalnega sodišča, za katero ne bi bilo potrebno posredovanje tega sodišča, s katerim bi se spremenila vsebina nepoštenega pogoja iz navedene pogodbe.

Stroški

57 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (osmi senat) razsodilo:

1. **Člen 6(1) in člen 7(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah**

   je treba razlagati tako, da

   ti določbi nasprotujeta temu, da se, kadar pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, zaradi svoje nepoštenosti povzroči neveljavnost pogodbe o kreditu v tuji valuti, ki pa se odplačuje v nacionalni valuti, v kateri je ta pogoj, ta pogodba razglasi za veljavno in se vsebina obveznosti potrošnika, ki izhajajo iz navedenega pogoja, prilagodi tako, da se spremenita valuta navedene pogodbe in obrestna mera, določena v tej pogodbi, ali da se določi zgornja meja menjalnega tečaja te valute.

2. **Člen 6(1) Direktive 93/13**

   je treba razlagati tako, da

   ta določba nasprotuje temu, da kadar pogoj, v skladu s katerim valutno tveganje nosi potrošnik, zaradi svoje nepoštenosti povzroči neveljavnost pogodbe o kreditu v tuji valuti, ki pa se odplačuje v nacionalni valuti, v kateri je ta pogoj, ta pogodba v obdobju od

dneva, ko je bila sklenjena, do začetka veljavnosti nacionalne zakonodaje, ki določa pretvorbo kreditnih pogodb v tuji valuti v nacionalno valuto, ostane v veljavi tako, da se navedeni pogoj nadomesti s splošnimi določbami nacionalnega prava, saj take določbe nacionalnega prava ne morejo učinkovito nadomestiti tega pogoja zgolj z zamenjavo s strani nacionalnega sodišča, za katero ne bi bilo potrebno posredovanje tega sodišča, s katerim bi se spremenila vsebina nepoštenega pogoja iz navedene pogodbe.

Podpisi